

DE DOOD

ER LAG SNEEUW ONDER DE APPELBOMEN. MAX stond voor het raam de tuin in te kijken. De ochtend was al een eind op streek. Hij had zijn keukenkachel opgepookt, koffiegezet – en nu was er niets meer te doen. Het sneeuwde en hij hoefde niet naar buiten. Hij had alles in huis en er werd niet op hem gewacht. Het had een prachtige dag kunnen worden.

De oude appeltomen. In de herfst was Schorsch nog appels bij hem komen halen, toen hij al amper meer kon bukken. Hij was dol geweest op martini's, omdat die zo mooi rond zijn, en zo sappig, en tot kerst goed blijven. En op Rijnlandse kromstelen, omdat hij ook in de winter graag een appel at. 'Na de kerst worden ze pas echt lekker,' had hij gegnuifd. 'En ze blijven lekker tot mei – en dan zijn er al haast weer oogstappels.' Hij had sowieso veel gegnuifd, Schorsch, als hij bij Max was, vaak ook in zichzelf, alsof het van binnenuit kwam. Maar hij zei nooit waarom.

Hij nam altijd van allebei twee manden mee, al meer dan vijftig jaar, martini's en kromstelen, soms

zelfs drie. ‘Meer niet,’ lachte hij dan, ‘ik moet ze ook nog allemaal opeten.’

En nu was hij dood.

Max had voor het raam gestaan en nog van niks geweten. Hij had naar het vallen van de sneeuw staan kijken. Een hele tijd. Steeds opnieuw, sinds de vroege morgen al. Hoe de sneeuw, als hij omhoogkeek in het eindeloze grauw van de lucht, uit zwarte stipjes bestond en hoe die stipjes gestaag op hem af bleven stromen. Tot hij erdoor werd meegevoerd, wat altijd gebeurde als hij een tijd zo stond te kijken. Dat had hij als kind al gehad. Alsof de vlokken niet naar hem toe zweefden, maar hij naar de vlokken. Inmiddels had de sneeuw alles bedekt. De takken, het gras, de straat, zelfs de scherpe punten van de schuttingplanken had ze hoedjes opgezet. De sneeuw nam de tijd.

Zo had Max voor het raam staan kijken en staan luisteren. Van niets werd de wereld zo roerloos als van vallende sneeuw. En zo vredig, zo zacht.

En toen had de doodsklok de stilte doorbroken, aanvankelijk nog zachtjes, het bimbambimbam vanaf de kerktoren. Van heel ver weg, leek het. Max had het aanvankelijk niet eens gehoord, en toen het uiteindelijk tot hem doordrong, leek het erbij te horen. Bij het vallen van de sneeuw, bij de mutsjes op de schuttingpunten, bij de verlaten straat, bij het kalme wit. Alsof het zo moest zijn.

Op een tak zat een merel haar veren te schudden. Uiteindelijk maakte ze zich bol en trok haar kop ver

in. Kogelrond zat ze op haar tak naar de sneeuw te kijken, net als hij deed. Ze was bruin, een vrouwtje. Vroeger haalde Max altijd een lap rundertalg bij Angermann, rauw en ongesneden, om buiten op te hangen, de vogels waren er dol op, ze kwamen er in zwermen op af, ze bleven maar pikken en hij kon er urenlang naar kijken. Maar sinds ze geen slager meer hadden, kon hij geen talg meer halen en moesten de vogels maar zien waar ze hun eten vandaan haalden. Zat die merel soms op talg te wachten? Max kon haar niet helpen. De oude Angermann was vier jaar geleden overleden en zijn zoon Hubert had geen zin in het slachten. Dag na dag uitbenen en worst draaien, en al dat bloed overal, het was niks voor hem. En de geur stond hem tegen, die trok zo in je kleren. Dus was de slagerij dichtgegaan, en daarmee ook het café. Ook voor Fredl Angermann had de doodsklok geluid. Hij luidde voor iedereen die doodging in het dorp.

Aanvankelijk had Max niet geweten voor wie Gunda de klok luidde. Het was Gunda van de Mehlmeisels die de klok luidde als er iemand dood was. Zodat iedereen in het dorp wist dat er weer iemand te betreuren viel. Gunda deed het al meer dan twintig jaar, sinds de dag dat haar moeder was overleden. Want die had het voordien gedaan, sinds het begin van de wereld leek het wel.

Eigenlijk heette Gunda helemaal geen Mehlmeisel, maar Grantner, omdat ze met Ludwig Grantner getrouwd was, die op een of andere manier in Austhal verzeild was geraakt, ze had de boerderij van haar

ouders met hem moeten overnemen, omdat haar oudere broer niet was teruggekomen uit de oorlog. Terwijl ze de boerderij helemaal niet wilde. Hoe het ook zij, niemand had het over de Grantners, iedereen noemde ze de Mehlmeisels.

Max deed een stap opzij. Waar hij had gestaan, was de ruit beslagen door zijn adem. Nu kon hij weer naar buiten kijken, en was er ruimte voor gedachten.

Sommige mensen werden nog naar hun boerderij genoemd. Hoe ze echt heetten, deed er niet toe. Als je uit het dorp kwam, wist je wel over wie het ging, en zo niet, dan ging het je niet aan. Zo was het altijd geweest. Maar het veranderde. Alleen de ouderen gebruikten nog de namen van de boerderijen, de jongeren niet meer. En de nieuwkomers kenden ze vaak niet eens. Die hadden in het nieuwbouwgebied boven het dorp een huis laten bouwen, of een van de oude boerderijen gekocht die opgegeven waren. Met hoeveel tegenzin de families ze ook verkochten.

Hij had de merel graag iets gegeven, maar hij had niks. Ook de slagers in de stad hadden geen repen talg, had Manfred gezegd, die hem bracht wat hij zoal nodig had. En Lilo's winkeltje was al een tijd dicht. Er was van alles te krijgen geweest, van muizenvallen en wc-papier tot etenswaren. Lilo was er te oud voor geworden, er kwam haast niemand meer en het kon al een tijd niet meer uit. De laatste jaren kon ze ook amper meer lopen, haar heupen waren versleten van het staan en het gesleep met spullen. En de jongeren gingen sowieso voor alles met de auto naar de stad.

Max had steeds opnieuw voor het raam gestaan die ochtend, en naar buiten gekeken. Hij hoefde ook niks te doen. Hij had naar de sneeuw gekeken en naar de appelbomen. In het voorjaar zouden ze weer bloeien en in de herfst weer appels dragen, zoals ieder jaar. Zoals zo lang al. Hij had nog niet geweten wie er was overleden.

De merel had op haar tak gezeten, het was zo vredig daarbuiten. Hij had nog een blok hout in de kachel gelegd en genoten van de warmte. Het kon gerust blijven sneeuwen, hij had hout zat. Op een gegeven moment had hij de soeppan uit de provisiekast gehaald en hem op het fornuis gezet. Een restje rundvleesbouillon met noedels, het zou hem vanbinnen warmen. Met een ei erin geslagen en een stuk brood erbij was het genoeg. Hij had niet veel meer nodig.

Uiteindelijk had hij het van Lisl gehoord, ze had het hem van buiten toegeroepen, vanaf de weg. Ze had er een kruis bij geslagen. Hij had toen al zo'n voorgevoel, maar de gedachte niet toegelaten. Toen hij het gebeier hoorde, had hij eerst gedacht dat het Lilo was, daar ging het al een tijd niet goed meer mee. Maar het bleek Schorsch die dood was.

En opeens was de wereld een andere wereld.

Schorsch! Maar die had zijn appels nog lang niet op...

De appelbomen stonden in de sneeuw als voorheen. Er was niks veranderd. Maar opeens was het leeg tussen de bomen. En erachter... en in de keuken... en overal...

Max ging met zijn grote hand over zijn gezicht en hield zijn hals vast. Hij zette de hete pan op de tafel en lepelde van de soep. Hoe zou het nu verdergaan? Hij schudde de gedachte van zich af. Nee, hij moest er niet aan denken. De bouillon zou hem kracht geven.

Later sneed hij een appel in stukken, at hem langzaam, partje voor partje op, keek naar zijn gerimpelde handen en dacht aan Schorsch, Schorsch van de Wenzels, want het was een martini, zijn appel. Misschien gaf hij hem er wel een mee in zijn graf, en een kromsteel erbij.

Geen mens had Schorsch ooit Georg genoemd, alleen in zijn paspoort had het zo gestaan: ‘Wenzel, Georg’. Maar wat wisten ze bij de gemeente nou van de mensen?

Schorsch was altijd graag bij hem langsgekomen en hij had Schorsch graag over de vloer gehad. De grote Schorsch met zijn brede schouders, zijn warme ogen en de vriendelijke blik onder zijn borstelige wenkbrauwen. Die de afgelopen jaren zo krom en zo moeilijk had gelopen. Zijn rug. En die bedaard was, minder luidruchtig dan de anderen, en zo van een appeltje kon genieten. Of van gebraden eend, als dat er eens was, bij een verjaardag of een huwelijk, of een doop of een communie, als hij uitgenodigd was bij Stangl of bij Angermann. Maar dat werd allemaal minder. Alleen lijkmalen na begrafenissen, die waren er steeds vaker. Omdat het met doodgaan was als met je haar.

Het groeide en het moest geknipt. Doodgaan hoorde erbij, je kon het er niet bij laten zitten.

Wat hadden ze vaak samengewerkt, Schorsch en hij. Het bos in om hout te hakken, de oude Fendt repareren, meterhout zagen en kloven, een zaagblad slijpen, dakpannen vervangen. Wat hadden ze eindeloos zitten niksen op het bankje op het erf. Soms met een fles bier, de kat aaiend, toekijkend hoe een mus een zandbad nam, of zomaar, samen starend naar de schuurmuur. Of 's winters, hier, bij hem thuis op de chaise longue, waar het lekker warm was. Soms ook liggend, naast elkaar, een dutje, de chaise longue was er breed genoeg voor. Decennialang was dat zo gegaan. Er was iets geweest tussen hen. Ook als ze zwegen. Of als ze aan de Aus zaten en naar het kalme gekabbel luisterden op de plek waar de beek over de stenen stroomde. Dat magnifieke geluid waar verder alleen kinderen oor voor hadden. Of als hij in het bos na een poosje werken zijn zaag neerzette, niet om te pauzeren, maar om de geluiden van het bos in zich op te nemen. Heilige momenten waren dat haast, voor hen alleen.

En nu was Schorsch er niet meer.

Max pakte een van de kranten die Mane altijd voor hem meebracht en legde hem op tafel. Hij sloeg de bladzijden om en bekeek de foto's, maar het nieuws interesseerde hem niet. De wereld daarbuiten was zo ver weg, die had met hem niks te maken. Een janboel was het, hij begreep er niets meer van. Het was overal

oorlog, overal waren mensen op de vlucht – bij hem sneeuwde het alleen.

Over twee, drie dagen zou Schorsch in de krant staan. Max bekeek de rouwadvertenties, maar herkende geen namen. Het waren mensen uit de stad. ‘Plotseling’ of ‘onverwacht’ stond er vaak bij, of ‘na een lang ziekbed’. Over Austhal stond niets in de krant. Geen wonder. En prima zo, God zij dank. Hij legde nog een stuk hout in de kachel en ging op de chaise longue liggen. Het was tijd voor zijn middagdutje. Het blok hout knapte en langzaam voerde het geknapper hem met zich mee.

Max’ huis had nummer 27. In het oude deel van het dorp hadden de huizen alleen nummers, de straten hadden geen naam, of niemand gebruikte ze, alleen in de nieuwbouw deden ze dat. Het huis van Max heette Spoor Drie. Omdat het het enige was dat zo dicht bij het spoor stond. Het derde spoor was er al jaren niet meer, maar de naam was gebleven. Het was een doodlopend spoor geweest waar alleen hout werd geladen. Toen het hout niet meer nodig was voor het porseleinbranden in Selb, Marktrechwitz, Meißen, Arzberg en elders, hadden ze het spoor weggehaald, het ijzer van de rails was kennelijk ergens anders nodig. In die tijd waren ze overal gestopt met porselein en waren er veel mensen weggetrokken, ook uit Austhal. Omdat er geen werk meer was.

De treinen naar de fabrieken waren altijd vertrokken van spoor twee, ’s ochtends om vijf of zes

uur gingen de mensen weg, 's middags of 's avonds kwamen ze weer terug, sommigen pas laat. De trein reed tot elf uur, in die tijd nog ieder uur. Nu kwam hij uit Arzberg nog maar drie keer per dag. Tegen zevenen, tegen enen en tegen zevenen. En drie keer uit Wunsiedel, een halfuur eerder. Hij stopte alleen als je op de knop drukte of als er iemand op het perron stond, anders reed hij door. Soms zag Max een week lang geen enkele trein stoppen. Er was inmiddels ook nog maar één spoor, het andere hadden ze ook weggehaald. Het stationshuisje stond er nog, maar het was ondergekalkt, de ruiten waren ingegooid, de wind joeg door de kieren en overal lagen scherven en vuil. Het kon niemand iets schelen, er had al jaren niemand meer opgeruimd of schoongemaakt. De trein stopte tegenwoordig honderd meter verderop, even voorbij de spoorwegovergang, daar hadden ze een nieuw perron aangelegd. Ook al lang geleden. Er stond een bank onder een afdakje naast een kaartjesautomaat die al weken kapot was. Maar het elektronische informatiebord deed het wel. VOLGENDE TREIN: RICHTING ARZBERG 18:32, RICHTING WUNSIEDEL 18:58, de letters van gele stipjes bleven eindeloos voorbijtrekken.

Ook daar was nu alles wit. Er kwam niemand om sneeuw te schuiven op het perron.

Langzaam begon het alweer te schemeren. Halverwege januari werd het 's middags al nacht en het zou nog weken duren tot het merkbaar lichter werd. Wat was er met de dag gebeurd?